

IRODALOM.

Halasy-Nagy József, Az ember lelki élete. Pantheon kiadás. 244 old. 1943.

Közkeletű megállapítás a neveléstudományi szakirodalomban, hogy a pedagógiának két legfontosabb segédtudománya az élektan és a lélektan. Az előbbi célt szab minden nevelői tevékenység elé, az utóbbi pedig ismerteti minden nevelői munkánk tárgyát, amelyre a nevelői alakító tevékenység irányul: a gyermeki lelket, s egyben vizsgálja a nevelési eljárások cselekvő alanyát: a nevelői lelkületet.

A lélektannak a pedagógiában fent jelzett szerepe magyarázza, miért fordul a pedagógus is fokozott érdeklődéssel Halasy-Nagy József újabb könyve felé. A mű tankönyv és vezérfonal. Tankönyv az egyetemi és főiskolai hallgatók számára. Vezérfonal a bölcséletet tanító tanárok számára. Céljának ez a kettős jellege okolja meg, miért nyújt a szerző műve elején részletes fogalmi alapvetést.

Magának a lélektan anyagának, a lelki életnek ismertetését négy részben adja. 1. A lélek östevékenységei, melyben a figyelemről, a képzetekről és a képek felújulásáról szól. 2. Az érzéki éniség műveit tárgyaló részben a szemlélet, a szokás, az emlékezés és képzelet problémáit világítja meg. 3. A tiszta éniség élményei c. rész a lélektannak egyik lezáratlan és sokféleképpen értelmezett kérdés-komplexusát, az érzelmek világát tárgyalja. 4. Az eszes éniség tevékenységei közé pedig a gondolkodás, a nyelv és megismerés funkcióit sorolja a szerző, továbbá itt ismerteti az intellektualizálódott érzelmek mibenlétét s az akarat élményét.

A szerző főleg a régi és újabb lélektani irányok vitás kérdéseit tárgyalja tüzetesebben. Így részletekbe menően elemzi a tudat fogalmát, egységét, s benne az »én« szerepét. Nem kétséges, miért volt erre szükség egyes letűnő irányok egyoldalú (materialisztikus) éniség-értelmezésével szemben. (Főleg a pszichofizikai parallelizmus és epifenomenizmus tételeire gondolunk.) Kétségtelen, hogy ebben a kérdésben való állásfoglalásunk határozza meg egész pszichológia-szemléletünket. Ezért szentel Halasy pl. a személyesség, a jellem kérdésének megvilágítására külön fejezeteket. — Gondosan megjelöli az egyes kérdések tárgyalásakor (én, jellem) a problémák lélektani és metafizikai érintkező felületeit, de maga következetesen megmarad a lélektan területén, s a felmerülő kérdések metafizikai sajátosságainak vizsgálatába nem bocsátkozik. Csupán a Határkérdések c. befejező részben vet kipillantást a test és lélek érintkező pontjaira: egyrészt a biológiai és fiziológiai, másrészt pedig a lélektani és metafizikai vonatkozásokra és kölcsönös kapcsolataikra. Együttes működésüket a kölcsönhatás egy fajtájának fogja fel. A lélek »a szellemi ideák világának« hirnöke és követe »az anyagi létben«.

A mű egyik főértéke a szerzőnek az a tudományszemléleti magartása, mellyel elutasítja a lélektannak mechanisztikus (asszociációs és atomisztikus) értelmezését. Az ember lelki életét Halasy a tudat egységének elvére építi és hangsúlyozza a lelki képességek funkcionális jellegét.

A szerző — az Előszó tanúsága szerint — elsősorban nem szakemberekre gondolt. Távlati célja az, hogy a szellemi érdeklődésű és mélyebb műveltségi igényű olvasók előtt is feltárja belső, rejtett én-ünket; előmozdítsa az önismerés és öntudatosulás nagyjelentőségű tényét, vagyis irányt mutasson az igaz émberség kialakítása felé.

Vlasy József.

Lemle Rezső, A stílusépítés módszere. ((Vezérkönyvek a német beszédképesség elsajátításához az iskolában. 1. sz.) Egri Nyomda Részvénytársaság, Eger. 1943. 171. l.

Az élő idegen nyelvek tanításáról nincsen túlságosan gazdag magyar nyelvű irodalmunk, így örömmel üdvözölhetjük Lemle Rezső szellemi vállalkozását, hogy vezérkönyvekben foglalja össze bőséges nyelv-tanári és tanulmányi felügyelői tapasztalatait. Az első kötet módszerének alapvető elveiből indul ki és részletesen indokolja elgondolását és gyakorlati eljárását. Mondanivalójának hitelét nagyban erősíti, hogy nem valamilyen eddig nem hallott, új megváltó módszerről számol be, hanem mindig a rendszeres, lélektani feltételekkel gondosan törődő, józan mérésletről tanuskodó nyelvtanítói munkát állítja oda követendő például. Nagyon helyes az az elgondolása, hogy kezdettől fogva az önálló stílusépítés elvére helyezi a fősúlyt, eleinte nagyon alaposan begyakorolt nyelvi mintákra támaszkodva, de később sem szakadva el a nyelvi szerkezet alaptényezőitől: mondat típusoktól és mondatrészi formáktól. Nagyon tanulságos az a megállapítása is, hogy az idegen nyelven növendékeinknek ne olyan fogalmazási témákat tűzzünk ki, melyekhez élénk anyanyelvi élmény kapcsolódik, hanem szerényen maradjunk meg a német nyelven nyújtott élménykör szűkebb, gyakran elég szegényes kereteinél. Persze felmerül itt is az élő nyelvtanítás egyik sarkalatos kérdése, hogyan lehetne a felső osztályokban már nagyon igényes fiatal lelkeknek olyan élményanyagot nyújtani, mely érdekli, leköti őket, s a mellett nyelvileg is hozzáférhető számukra, sőt élvezetet jelent. Lemle módszere igyekszik ezt a nehézséget is áthidalni, de nem eléggé meggyőzően, mert a valóban dicséretes rendszerességgel felépített tanítási anyaga a serdülő kor és zsenge ifjúság élményszomjas időszakában nem hisszük, hogy kielégítené a tanulókat. A vezérkönyv különben valóban mindenre ügyel, gazdag tapasztalati anyagot ölel fel és ezért igen gondolatébresztő és hasznos. Egyetlen elvi kifogásunk lenne. Szerző ismételten rámutat, hogy hibás szerkezeteknek, szóalakoknak, vagy nyelvtani jelenségeknek kijavíttatása milyen hasznos nyelvgyakorlat. Meggyőződésünk szerint hiba se a tanár ajkán ne szerepeljen még az észrevettetés és kijavíttatás szándékából sem, mert a tapasztalat bizonyítja, hogy egy-egy rosszul mondott nyelvi alak, vagy eltorzított szó akkor is elharapózik, ha nyomatékosan rámutatunk a hibára. Feltétlenül veszélyes tehát, ha hibás alakokat, vagy szerkezeteket hallási, vagy látási benyomásként mi magunk nyújtunk